

BŪVNICĪBAS PUBLISKĀ PROCESA PRINCIPU ATTĪSTĪBA

*Mg. iur., Mg. soc. sc. Ilga Krampuža,
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas lektore, Latvija*

Abstract

The aim of the article is to research the process of development of principles of the public construction process. The author shows the stages of formation and consolidation of the principles of the public construction process, as well as reflects the main tendencies in the future.

As regards the construction process, there are many interests which come into conflict and which can be contradictory among themselves. First of all, there are the neighbours' interests which are mainly related to the issues of private law, and, secondly, the public or general interests which are mainly related to the right to a favourable environment. The objective of the principles of the public construction process is to ensure protection of these interests. During the first years of existence of the Republic of Latvia, special attention was paid to the construction legal regulation. The principles of construction during this period are closely related to the desire to create a system that provides construction according to a predetermined plan and order and serves the restoration of the national economy after the historical shocks. Following the restoration of the independence of the Republic of Latvia, the principles of construction are to be derived from the conditions provided by regulatory enactments and recognised as an instrument that provides for the transition to the implementation of the public construction process that is appropriate to the Western legal scope. Thanks to the new Construction Law, the construction principles have been "embedded" in the law as legal norms, which allow solving problems of the persons involved into construction process, as well as the issues of neighbourhood and environmental protection according to the modern needs.

Keywords: Public process of construction, principles, development, interests.

Pētījuma mērķis – aplūkot būvniecības publiskā procesa principu attīstību Latvijas Republikā laikā no Latvijas Republikas pastāvēšanas pirmajiem gadiem līdz mūsdienām.

Pētījuma uzdevumi: raksturot būvniecības publiskā procesa principu pirmsākumus Latvijas Republikas pastāvēšanas pirmajos gados; principu nostiprināšanos pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas un attīstības tendences pēc jaunā Būvniecības likuma spēkā stāšanās.

Pētījuma objekts ir būvniecības publiskais process, tā attīstība Latvijas Republikā.

Kopš Būvniecības likuma¹ spēkā stāšanās 2014. gada 1. oktobrī pētījumi par būvniecības procesa principu evolūciju nav veikti. Tāpēc, pamatojoties uz būvniecības normatīvo aktu, tiesību doktrīnas un judikatūras analīzi, izmantojot gramatisko, vēsturisko, sistēmisko un analītiskās metodes, tiks nodalīti būvniecības publiskā procesa principu attīstības iespējamie galvenie posmi, to nozīme un attīstības tendences.

Būvniecības procesā saduras daudzas intereses, kas savstarpēji var būt pretrunīgas, pirmkārt, kaimiņu intereses, kas galvenokārt saistāmas ar privāto tiesību jautājumiem, otrkārt, sabiedrības jeb vispārīgās intereses, kas galvenokārt saistāmas ar tiesībām uz labvēlīgu vidi.

Latvijas Republikas pastāvēšanas pirmajos gados būvniecības tiesiskā regulējuma attīstība tika pakārtota vienam no pašiem pirmajiem valsts uzdevumiem, proti, atjaunot kara laikā izpostīto infrastruktūru: dzelzceļus, tiltus un ēkas. Jau 1919. gada 16. jūlijā tika izdoti noteikumi par būvniecības un būvtehnikas lietu pārzināšanu². Pie Iekšlietu ministrijas izveidotās būvvaldes galvenie uzdevumi bija: pārvaldīt būvniecības un būvtehnikas lietas, rūpēties par būvniecībā un būvtechnikā vajadzīgo noteikumu un likumprojektu izstrādāšanu. Pārskatā par darbību 1922. gadā būvvalde norādīja, ka valstī „nav pielaižams izvest pilsētu, miestu, apdzīvotu vietu, pat lauku apbūvi, bez iepriekš noteikta plāna un kārtības, pie kādas būtu ievērotas visas būvlikumos paredzētās prasības, un uzdevusi izstrādāt obligātus noteikumus būvniecībā”³. Minēto var uzskatīt par prasību izveidot un ievērot plānošanu un sistēmiskumu. Ļoti īsā laikā tika izstrādāti daudzu pilsētu un apdzīvotu vietu būvnoteikumi,⁴ speciāli būvnoteikumi, kas attiecas uz atsevišķām būvdarbu jomām,⁵ tapa normatīvie akti, kas limitēja gan apbūves blīvumu, gan ēku

augstumu un stāvu skaitu. Tāpēc var apgalvot, ka viena no jaunās Latvijas Republikas prioritātēm bija būvniecības tiesiskā regulējuma sakārtošana, kas balstījās uz būvniecības publiskā procesa principu rašanos un iedzīvināšanu.

Telpiskās plānošanas principa iezīmes saistāmas ar ģenerālplāna aktualizēšanu, uz teritorijas ģeoloģisko apstākļu, infrastruktūras un citu jautājumu izpētes bāzes notiekošajos būvniecības izaugsmes virzienos. Piemēram, ar Rīgas jauno ģenerālplānu bija paredzēta intensīva būvniecība⁶. Zemkopības ministrijā izveidotā būvniecības nodaļa⁷ rūpējās par saimniecību plānveidīgu izbūvi, veicinot paraugu ēku celšanu un priekšzīmīgu saimniecību nodibināšanu, nodrošinot plānu paraugu un literatūras pieejamību. Prasība būvēt pēc ēku projektiem tika ieviesta arī laukos, vienlaikus rūpējoties par estētiskas lauku ainavas veidošanu. Lai šādai būvniecībai radītu priekšnoteikumus, Zemkopības ministrija izsludināja sacensību tipveida projektu izstrādāšanai zemnieku saimniecībām, kā pamatkritērijus izvirzot prasības, ka būvēs galvenokārt jālieto vietējie materiāli un būves jāprojektē spilgti īpatnējā latviski nacionālā garā⁸. Tā saucamos ‘normālplānus’ nodrukāja masu metienos un izplatīja par pavisam niecīgu cenu – 20 santīmiem gabalā. Pēc šiem speciālistu izstrādātiem projektiem celto dzīvojamo un saimniecības ēku ārējais noformējums un iekšējais iedalījums, salīdzinot ar lielo vairumu zemnieku toreizējām dzīvojamām un saimniecības ēkām, uzskatāms par nenoliedzamu progresu lauku sētu celtniecības attīstībā⁹. Pakāpeniski nostiprinājās pašvaldību nozīme būvniecības publiskā procesa regulējumā, īpaši ar apdzīvoto vietu obligātiem noteikumiem,¹⁰ paredzot, ka sūdzības par pašvaldību domju vai padomju rīkojumiem izskata tiesa¹¹. Piemēram, Rīgā atļaujas kārtība (pilsētas valdes būvju nodaļas atļauja) tika ieviesta arī namu nojaukšanai (1924. gada likums)¹². Būvvalde kļuva par valsts augstāko centrālo tehnisko iestādi, bet sarežģītāku un konkrētu tehnisku jautājumu risināšana nonāca būvvaldes izveidotās tehniskās padomes kompetencē¹³. Redzams, ka minēto būvniecības publiskā procesa attīstības periodu raksturo tiesiskuma principa nostiprināšanās.

Tika iedibinātas prasības būvju projektu izstrādei un apstiprināšanai ar būtisku nosacījumu, ka par projektu pareizību ar savu parakstu atbild personas, kurām ir Iekšlietu ministrijas būvvaldē reģistrētas būvtiesības Latvijā. Tikai pēc attiecīgu projektu un maksas aprēķinu

apstiprināšanas tika atļauts uzsākt darbus. Kā jauninājums jāmin iedibinātā būvju pieņemšanas ekspluatācijā procedūra¹⁴. Piemēram, sabiedrisku un rūpniecības jaunbūves bija jāapskata sanitārtehniskajai komisijai, piedaloties būvvaldes, veselības departamenta un vietējās policijas pārstāvjiem, bet pieņemot rūpniecības būves – arī rūpniecības departamenta pārstāvjiem. Tikai pēc iepriekšminētās komisijas lēmuma būvvalde izdeva atļauju ēkas lietošanai.

Aktualizējās cilvēku un īpašuma drošības jautājumu sakārtošana – prasība pēc ugunsdrošības un sanitāro noteikumu piemērošanas uzraudzība, ko var atzīmēt kā būvju drošības principa attīstību ar jaunām iezīmēm. Piemēram, vērā ņemami ierobežojumi vispārīgo drošības interešu labā: 1) aizliegums apdzīvotās vietās ugunsdrošības labad mājas nosegt ar salmu jumtiem, izbūvējot skursteņus koka mājās, starp dūmu kanālu un koka sienu paredzot attālumu vismaz viena ķieģeļa garumā; 2) būves ar paaugstinātu ugunsbīstamību, piemēram, smēdes, pirtis, kaltuves jānovieto ārpus sētas, noteiktā attālumā no citām ēkām¹⁵. Salīdzinot ar iepriekšējo periodu, ievērojama uzmanība tika veltīta labvēlīgas apkārtējās vides izveidošanai un saglabāšanai mūsdienu izpratnē¹⁶.

Lai arī būvniecības principi 1927. gadā pieņemtajā Likumā par būvniecības pārzināšanu¹⁷ netika minēti, jāatzīst, ka likums uzlaboja būvniecības regulējumu kopumā, ieviešot un izskaidrojot jaunus jēdzienus, piemēram, ‘valsts būves’, ‘sabiedriskās būves’, ‘rūpniecības būves’. Pirms šādu būvju īstenošanas, to projekti bija jāapspriež pilsētas valdē un jāsaņem atsauksme – vai projekts saskan ar pilsētas vispārīgo apbūvēšanas plānu un ar pilsētas sevišķiem būvnoteikumiem¹⁸. Ar minēto likumu, 1928. gada Pilsētu zemju likumu un tam sekojošajiem Noteikumiem pilsētu apbūves un izbūves plānu izstrādāšanai un kārtībai pilsētu apbūves un izbūves plānu sagatavošanai, pilsētu apbūve tika nodota pilsētas pašvaldību (domes) kompetencē. Patīkamas dzīves teritorijas izveidei tika izstrādāti speciālie noteikumi, piemēram, par elektroietaišu ierīkošanu,¹⁹ grāvju ierīkošanu un uzturēšanu pilsētas teritorijā,²⁰ skursteņu un dūmvadu slaucīšanu,²¹ kas mūsdienu izpratnē vērtējami kā labvēlīgas vides principa nostiprināšana tiesiskajā regulējumā.

Prasība pēc būvniecības procesa vienotības kā pamatprincipa būvniecībā saskatāma būvniecību regulējošo noteikumu sadrumstalotībā, kas radīja grūtības no piemērošanas viedokļa²². Tāpēc minētās problēmas risināšanai tika definēta būvniecības

procesa shēma, kura paredzēja: 1) apbūves plāna izstrādi, 2) noteikumus būvprojekta izstrādei, 3) prasības projekta saskaņošanai, 4) pilsētas valdes atļaujas saņemšanu pirms būvdarbu sākšanas pie jaunbūvēm un pārbūvēm,²³ 5) darbu izpildes uzraudzību, gan attiecībā uz drošu un piemērotu celtniecības materiālu izvēli, gan projekta prasību īstenošanu²⁴.

Sabiedrības interešu aizsardzības un vides aizsardzības principu iedzīvināšanās saskatāma būvniecības regulējuma attīstības divos virzienos. Pirmkārt, ugunsdrošības prasību konkretizēšana – vesela nodrošinājuma kompleksa izveidošana, kas aptver: 1) policejisku kontroli par būvniecību, 2) standartizāciju, 3) ugunsdrošu materiālu un konstrukciju ieviešanu praksē, 4) pilsētbūvniecības plānošanas risinājumus, 5) aizliedzošās tiesību normas pret ugunsnedrošu dzīvojamo būvniecību²⁵. Otrkārt, prasību pieņemšana apkārtējās vides saglabāšanai. Nacionālās celtniecības komitejas (dibināta 1936. gada 14. janvārī) uzdevums bija arī apkārtējās vides aizsardzība, ainavas īpatnību un savdabības izkopšana, nacionālā gara celtniecībā nostiprināšana, priekšlikumu izstrādāšana parpieminekļu aizsardzību, vecu celtnu nojaukšanu²⁶. Šādi apsvērumi pašvaldības mudināja pieņemt noteikumus apkārtējās vides aizsardzībai. Piemēram, lupatu, ādu, kaulu noliktavas bija „cieši aizliegts atvērt miesta centrā, bet tās ierīkojamas vienīgi ārpus miesta speciāli tam ierādītos zemes gabalos, ievērojot likuma noteikumus”²⁷. Piesārņojuma vietu atrašanās attālumu noteikšana līdz ūdens ņemšanas vietām, speciālu materiālu lietošanas prasības atsevišķās būvēs higiēnas noteikumu ievērošanas labad lika pamatu drošas vides radīšanai. Piemēram, Vecauces miestā²⁸ bija aizliegts ierīkot akas tuvāk par 10 asīm no netīrumu vietām (atejām, lopu kūtīm). Pirtīm grīdas jāizgatavo no viegli nomazgājamiem materiāliem. Gaļas produktu tirgotavās jāizmanto atbilstoši, viegli kopjami materiāli, pareizi jāierīko durvis, logi, jāizvēlas atbilstošs telpu lielums²⁹. Jautājumi par pievienošanas pilsētu kanalizācijas tīkliem, ūdensvadu ierīkošanu tika regulēti ar saistošo noteikumu palīdzību. 1924. gadā izdotie Rīgas pilsētas saistošie noteikumi par obligātu pievienošanas pilsētas sistemātiskās kanalizācijas tīklam³⁰ paredzēja katru gadu obligāti pievienojamo gruntsgabalu skaitu kopējam tīklam.

Nostiprinājās ‘atļauju’ princips. Atļauju kā obligātu priekšnoteikumu būvniecībai paredzēja šādos gadījumos: 1) jaunbūvju celšanai, 2) esošo ēku pārbūvei, 3) gruntsgabalu sadalīšanai

vai apvienošanai, 4) ceļu, ielu ierīkošanai, robežu žogu celšanai, 5) grāvju rakšanai un kanalizācijas izveidei, ja tas aizskartu kaimiņu vai pilsētas vai ciema intereses. Pilsētu saistošajos noteikumos iestrādāja jauna veida 'atļauju' – „remonta atļauju”, kas attiecās uz fasādes apšuvuma, apmetuma atjaunošanu vai izlabošanu, jumta seguma un pamatvainaga atjaunošanai, pastāvošo krāšņu, pavardu, dūmeņu un dūmvadu atjaunošanai un sīkiem un mazsvarīgiem būvdarbiem³¹.

Tiesiskuma principa attīstību veicināja pašvaldību lomas pieaugums būvniecības procesa organizācijā. Tika iedibināta progresīva sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas procedūra par pašvaldības rīcību būvniecības jautājumos³². Sūdzības par pilsētas vecākā lēmumu un rīkojumu nelikumību ieinteresētās personas un iestādes varēja iesniegt Iekšlietu ministram. Savukārt sūdzības par saistošu noteikumu nelikumību vai to atcelšanu ieinteresētās personas un iestādes varēja iesniegt Senāta administratīvajam departamentam.

Vides aizsardzības principa attīstība saistāma ar būvniecībai svarīgo lietošanas tiesību aprobežojumu nostiprināšanu 1937. gada 28. janvāra pieņemtajā Civillikumā:³³ gan būvju un ēku lietošanas tiesību, gan ietaišu, apstādījumu un ūdeņu lietošanas tiesību aprobežojumi. Likumā kā pamatprasība tika izvirzīts noteikums, ka katram būves īpašniekam, lai aizsargātu sabiedrisko drošību, jāuztur sava būve tādā stāvoklī, ka nevar rasties kaitējums ne kaimiņiem, ne garāmģājējiem, ne tās lietotājiem³⁴. Civillikumā paredzētie aprobežojumi tika attīstīti ar attiecīgiem būvniecības noteikumiem (1085. pants). Svarīgi, ka likums aizliedza darbības, kas var apdraudēt sabiedrisko drošību, veselību, ietaises, no kurām var sagrūt vai bojāties kaimiņam piederoša būve.

Tātad, būvniecības publiskā procesa principu attīstība šajā periodā jāsaista ar nepieciešamību tiesiskajā regulējuma maksimāli paredzēt praksē atrodamos problēmjaudājumus un saskaņot jau iepriekš pieņemtos tiesību aktus. Minētajam apsvērumam kalpoja 1940. gadā izdotie Vispārīgie būvdarbu noteikumi, kuros galvenokārt tika risināti šādi jautājumi: 1) par būvniecības darbiem, kurus izpilda uzņēmēji: līgumu noslēgšana, nodokļi, sociālo likumu pildīšana; 2) tehnisku strīdu izšķiršanas, trūkumu novēršanas un nepareizi izpildīto darbu izlabošanas kārtība; 3) būves nospraušana dabā; 4) darbu izpildīšanas noteikumi; 5) būvju nojaukšanas kārtība; 6) uzmērīšanas veikšana par izpildītiem darbiem, kļūdu labošana; 7) neparedzētu darbu cenas³⁵. Aktualizējot nepieciešamību sekot, lai ēkas celtu pēc būvprojektiem,

ja tādi nepieciešami un lai būvdarbus izdarītu vienīgi personas, kurām saskaņā ar pastāvošajiem likumiem un noteikumiem ir uz to tiesības, paplašinājās tiesiskas būvniecības principa nozīme. Kā obligāta nostiprinājās prasība pārbaudīt izmantojamo konstrukciju, pielietoto materiālu piemērotību konkrētām ēkām un apstiprināti noteikumi privātu būvdarbu uzsākšanai³⁶.

Svarīgāko jautājumu risināšana, izmantojot būvnoteikumus, parāda, ka par pilsētu apbūves regulēšanas efektīvāko instrumentu tika atzīti būvnoteikumi – katrai pilsētai savi. Vienlaikus dažādu Latvijas pilsētu būvnoteikumos ir daudz kopīga. Visos atrodams obligāts noteikums, lai katram dzīvoklim būtu atsevišķs sanitārais mezglis ar tiešu ieeju no dzīvokļa. Vienlaikus vērojamās galvenās atšķirības visumā atbilda katras pilsētas vietējām īpatnībām (piemēram, attiecībā uz maksimālo koka ēku augstumu)³⁷. Par augstāku pakāpi celtniecības normatīvajā regulējumā vajadzēja kļūt speciāliem pilsētu celtniecības likumiem, kuri reglamentētu pilsētībūvniecības ekonomikas juridiskos aspektus, kā arī noteiktu apbūvējamo teritoriju obligāto inženiertehniskā labiekārtojuma līmeni³⁸. Tomēr šos jautājumus Latvijas Republikas likumdošana līdz 1940. gadam nepaguva atrisināt.

1991. gadā pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas tika uzsākta pāreja no PSRS celtniecības normām un noteikumiem uz ar Eiropas Savienības tiesisko regulējumu harmonizētu tehnisko normatīvu – Latvijas Republikas būvnormatīvu sistēmu. Tomēr daudzus gadus nācās izmantot PSRS un Latvijas PSR normatīvus, jo jaunu normatīvu izstrādāšana bija darbietilpīgs un dārgs process. Nepieciešamība apzināt joprojām piemēroto padomju laika normatīvo aktu sarakstu rezumējās ar 1992. gada maijā apstiprināto LBN 100 „Būvnormatīvu sarakstu”, kur tika uzskaitīti 188 normatīvie akti. Latvijas PSR Valdības lēmumi un rīkojumi par individuālās celtniecības regulēšanu, celtniecības projektēšanas noteikumi, būvdarbu kvalitāti regulējošie normatīvie akti tika atcelti 1993. gada 22. aprīlī³⁹. Šī laika īpatnība bija, ka normatīvie akti tika pieņemti lielā steigā, bez pietiekama izvērtējuma, tādējādi radot nevērīgu attieksmi pret būvniecības principu izstrādi un īstenošanu. Piemēram, pilsētu un pagastu plānošanas noteikumus LBN 100⁴⁰ var minēt kā ievērojamu šķērslī būvniecības tiesiskā regulējuma atjaunošanā, kas atstāja negatīvas sekas uz tiesiska būvniecības procesa nodrošināšanu. Būvnormatīvs „nekad nav publicēts oficiālajā

laikrakstā”⁴¹, tajā pašā laikā zaudējis spēku tikai 2006. gada 1. janvārī. Visu iepriekšminēto laika periodu šie noteikumi noteica galvenās prasības Latvijas Republikas likumā „Par teritoriālpārveidojumiem” minētajiem teritoriālpārveidojumu projektiem un detalizēja, kā arī konkretizēja projektēšanas mērķus un uzdevumus, papildinot ar normām, kas nav ietvertas likumā⁴². Tikai 2004. gada 14. oktobra vērtējumā Tieslietu ministrija „Atzinumā par normatīvo aktu spēkā esamību” secināja, ka LBN 100 neatbilst ārējā normatīvā akta spēkā esamības pazīmēm – ir uzskatāms par iekšējo normatīvo aktu⁴³. Šāda būvniecības publiskā procesa kārtība padarīja par ļoti problemātisku atklātības principa attīstību.

Pakāpeniski nostiprinājās būvniecības un teritorijas plānošanas loģiskā tiesiskā saikne: būvniecība kā teritorijas plānošanas sekas. Minētais apstiprinās ar vairākiem apsvērumiem. 1995. gada 10. augustā⁴⁴ tika pieņemts būvniecības nozares normatīvais pamats – Būvniecības likums⁴⁵. Likums sastāvēja no desmit nodaļām, sniedzot būvniecībā lietoto svarīgāko terminu skaidrojumu; zemes gabala apguves prasības; valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju uzdevumu un kompetences skaidrojumu. Ar šo likumu tika iedibinātas sertifikātu un licenču nepieciešamības prasības būvniecības procesā; definēti būvniecības pamatnoteikumi; dotas pamatprasības būvuzraudzībai un būvniecības kontrolei. Sabiedrības līdzdalības princips aktualizējas ar Būvniecības likuma grozījumiem – Pārejas noteikumu 10. punkta pieņemšanu, kas paredzēja, ka no 2003. gada 31. decembra vietējās pašvaldības, kurām nav spēkā esoša teritorijas plānojuma (arī detālā plānojuma), jebkura būvniecības iecere nododama publiskai apspriešanai,⁴⁶ tā ierobežojot būvniecību, kas neatbilst ilgtspējības prasībām.

Straujā īpašumu denacionalizācija radīja nepārvaramu vēlmi iespējami ātri izmantot atgūtos īpašumus, veicot tajos būvniecību. Tomēr bez teritorijas plānojumiem būvniecība noritēja haotiski, atbilstoši tikai konkrētās vietējās pašvaldības izpratnei (vienīgi Rīgā bija teritorijas plānojums). Padomju laikā izstrādāto teritorijas plānojumu izstrādē sabiedrība nebija iesaistīta. Tāpēc pēc neatkarības atgūšanas bija nepieciešams atrast veidu kā būvniecības publiskajā procesā saskaņot valsts, sabiedrības, privātpašnieku intereses. Visbeidzot, kad sabiedrības līdzdalība normatīvajā regulējumā bija paredzēta, nebija pieredzes, kādā veidā tā īstenojama. Izplatīta bija tāda pašvaldību attieksme, ka sabiedrības iesaistīšana teritorijas

plānošanas un būvniecības procesā ir uzskatāma tikai par formālu procedūru un sabiedriskās apspriešanas organizēšana un rezultātu apspriešana ir tikai formāla likuma prasība⁴⁷. Izpratne par to, ka sabiedrības līdzdalības princips sniedz labāku izpratni par vides sakarā notiekošajiem procesiem un sekmē taisnīgāka lēmuma pieņemšanu, vienlaikus pārlicinot sabiedrību par to, ka izteiktie viedokļi ir apspriesti,⁴⁸ radās pakāpeniski vairāku gadu garumā. Detālplānojums kā galvenais plānošanas instruments kļuva par pamatu jaunu zemes vienību noteikšanai un esošo zemes vienību izmaiņām, kas nosaka vietējās pašvaldības teritorijas attīstības iespējas, virzienus un aprobežojumus, grafiski attēlo teritorijas pašreizējo un plānoto (atļauto) izmantošanu, detalizē augstāka līmeņa teritorijas plānojumos noteiktās prasības, teritorijas un objektus, ko pašvaldība pieņem kā pašvaldības saistošos noteikumus⁴⁹.

Tādējādi pašvaldību kompetencē nonāca plašas pilnvaras un atbildība par rajona teritoriju apbūves plānošanu un apbūves kontroli⁵⁰. Pašvaldība varēja arī neatļaut apbūvi vai ierosināt to koriģēt, lēmumā motivējot, kādas likumu normas nepieļauj šādu būvniecību, vai pamatot lēmumu ar teritoriālplānošanas vai būvniecības publiskās apspriešanas rezultātiem. Vispārīgajos būvnoteikumos tika noteikts, ja pašvaldībā nav apbūves noteikumu, tad, lai saņemtu būvatļauju no būvvaldes, ir jāsaņem plānošanas un arhitektūras uzdevums, kurā noteiktas prasības zemes gabala plānojumam un apbūvei⁵¹. Uzskatāms, ka šī prakse turpināja neatbalstāmu padomju laikā iedibināto kārtību, kad ierēdņiem bija lielas iespējas interpretēt to, „kā ir pieļaujams attīstīt noteiktu teritoriju”⁵², vienlaikus sabiedriskās apspriešanas un sabiedrības līdzdalības principus atstājot tikai kā normatīvajā regulējumā esošu pozitīvizētu formulējumu.

Vides aizsardzības principa aktivizēšanās kļuva iespējama līdz ar iedzīvotāju iesaistīties vides tiesiskajā veidošanā vēlmes pieaugumu. Iespēju piedalīties iecerētās būvniecības publiskajā apspriešanā un lēmumu pieņemšanā savas dzīvesvietas administratīvajā teritorijā iedzīvotājiem deva pieņemtie Būvniecības publiskās apspriešanas noteikumi Nr.309⁵³. Savukārt likumā Par vides aizsardzību⁵⁴ no 2003. līdz 2006. gadam teritorijas plānošana bija minēta kā viens no līdzekļiem, kas nodrošina vides aizsardzību. Apbūves noteikumi saskaņā ar Būvniecības likumu tika minēti kā obligāti visiem būvniecības dalībniekiem un attiecas uz visu veidu būvēm. Tomēr nācās saskarties ar būtisku problēmu – teritorijas plānošanas

nosacījumi tika pārkāpti, un pieļauta būvniecība bez rajonu ģenerālpplāniem, detālplānojumiem, īstenojot teritoriju nelikumīgu apbūvi, jo vairumā gadījumu pašvaldības kavējās ar teritorijas plānojumu izstrādi⁵⁵. Plānošanas kā iespējas veidot savas apdzīvotās vietas telpisko formu, infrastruktūru, ar mērķi iedzīvotājiem nodrošināt piemērotu dzīves vidi nonāca pretrunā ar cilvēku vēlmi panākt iespējami ātrāku būvniecību, būvēt kāpu aizsargjoslā, citu liegumu neievērošana. Sašaurinot detālplānojumu izstrādes nepieciešamību un pastāvot ļoti mainīgam tiesiskajam regulējumam, saasinājās atklātības problēma lēmumu pieņemšanā pašvaldībā un tika ierobežotas sabiedrības tiesības piedalīties savas teritorijas veidošanā. Rezultātā būvniecība bieži norisinājās haotiski⁵⁶.

Tāpēc aktuāla kļuva piekrastes ilgtermiņa attīstības principa izmantošanas nodrošināšana. Šis jautājums prasīja risinājumus, kas pārsniedz vienas pašvaldības vai nozares kompetenci, jo piekraste jāuzlūko kā vienots piekrastes dabas un kultūras mantojums, kas prasa ilgtermiņa attīstības plānu, vienlaikus nodrošinot piekrastes aktīvu izmantošanu⁵⁷. Atklājās, ka vairākos gadījumos jaunizveidotā apbūve ir izveidota tieši uz vai aiz krasta kāpu aizsargjoslas robežas. Tādējādi gadījumos, kad jūras krasta noskalošanās dēļ krasta kāpu aizsargjosla varētu tikt noteikta dziļāk iekšienē, šī apbūve varētu tikt ietverta krasta kāpu aizsargjoslā⁵⁸. Šādu situāciju daļēji radīja tas, ka piekrastes pašvaldību teritorijas plānojumos tika noteiktas plašas ciemu platības. Šo problēmu novēršanai jāmin vairāki instrumenti: 1) attīstības plānošana piekrastē, sadarbojoties valsts institūcijām, pašvaldībām, iesaistot sabiedrību; 2) piekrastes pašvaldību teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu precizēšana, ietverot gan raksturīgo piekrastes apbūves principu saglabāšanu, gan nodrošinot sabiedrības patstāvīgu iesaisti lēmumu pieņemšanā; 3) zemes īpašumtiesību jautājumu atrisināšana piekrastes zonā, precizējot īpašnieku kompetenci piekrastes joslas apsaimniekošanā.

Aizsargjoslu likuma pieņemšana 1997. gadā novērsa piekrastes joslas vienlaidus apbūves iespējamību ar sabiedrības interešu aizsardzības principā ielasāmajiem pietiekami plašajiem ierobežojumiem attiecībā uz jaunizveidojamo īpašumu lielumu un aizsargjoslu platumu⁵⁹. Tomēr joprojām vērojama nemitīga sadursme starp ekonomiskajām un sabiedrības interesēm,⁶⁰ meklējot kompromisus piekrastes apbūvē.

Tikai pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas arī Latvijas tiesību

sistēmā pienācīgu vietu ieņēma divās ANO konferencēs lemtais un tur deklarētie principi. 1972. gada Stokholmas konference, kurā globālā mērogā vides aizsardzība tika saistīta ar cilvēktiesībām, atzīstot, ka cilvēka pamattiesības ir arī tiesības uz labvēlīgu dzīves vidi un ka vide ir resurss, kas ir kopīgs visiem⁶¹. 1992. gada Riodežaneiro konferencē par vides aizsardzības pamatprincipu tika atzīts ilgtspējīgas attīstības princips. Pieņemtā Rīcības programma 21. gadsimtam (Agenda 21)⁶² par nozīmīgu ilgtspējīgas attīstības principa iedzīvināšanas līdzekli vides plānošanā un īstenošanā atzina vides informācijas pieejamību un sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu jautājumu izlemšanā. 1998. gadā parakstīšanai tika atvērta Orhūsas konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un pieeju tiesu varai vides jautājumos⁶³ (turpmāk – Orhūsas konvencija). Balstoties uz ilgtspējīgas attīstības principu, Latvijai turpmāk jāīsteno vides aizsardzības pamatprincipi, tajā skaitā, būvniecības jomā, jo arī Satversmes 115. pants⁶⁴ liek valstij izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu.

Sabiedrības un dabas mijiedarbības mehānisma izveide, garantējot vides aizsardzību un iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvas dzīves vides principa īstenošanu, aizsākās ar Likumu par vides aizsardzību⁶⁵ (šobrīd zaudējis spēku). Jāizceļ likumā papildus ‘sūdzību’ procedūrai paredzētās: 1) iedzīvotāju tiesības organizēt sabiedrības protestus, mītiņus un citus masu pasākumus pret ekoloģiski bīstamu saimniecisko un cita veida iedarbību uz vidi; 2) iedzīvotāju tiesības griezties tiesībaizsardzības iestādēs ar prasību atcelt vai apturēt valsts pārvaldes institūciju, amatpersonu lēmumus un rīkojumus, kas pieņemti vides jautājumos, ignorējot iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju tiesības un likumīgās intereses; 3) iedzīvotāju tiesības pieprasīt no kompetentām valsts institūcijām un amatpersonām ziņas par projektējamo un jaunceļamo objektu ietekmi uz vidi un izteikt savus iebildumus un priekšlikumus, piedalīties referendumos par likumiem un likumprojektiem ekoloģijas jautājumos.

Būvniecības publiskā procesa regulējums vainagojies ar 2013. gada 9. jūlijā pieņemto jaunu Būvniecības likumu, kas stājās spēkā 2014. gada 1. oktobrī,⁶⁶ kura 4. pantā paredzēti arhitektoniskās kvalitātes princips, inženiertehniskās kvalitātes princips, atklātības princips, ilgtspējīgas būvniecības princips, vides pieejamības princips kā tiesību norma.

Arhitektoniskās kvalitātes princips likumprojektā ietverts,

ievērojot 2000. gadā Florencē pieņemto Eiropas ainavu konvenciju, Eiropas Savienības Padomes 2001. gada 12. februāra rezolūciju par arhitektonisko kvalitāti pilsētas un lauku vidē (2001/C73/04), kā arī Arhitektūras politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam⁶⁷. Principa mērķis veicināt to, ka, projektējot būves, tiks radīta kvalitatīva arhitektoniskā vide, kas izceļ dabas vai pilsētas ainavas individuālo identitāti, organiski iekļaujoties kultūrvidē, tādējādi saglabājot esošo kultūras mantojumu.

Atklātības princips būvniecības procesā ietverts, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 115. pantu, kā arī ievērojot 1998. gada Orhūsas Konvenciju “Par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem”⁶⁸. Principa mērķis – veicināt to, ka būvniecības procesā tiks sasaistītas vides tiesības ar cilvēka tiesībām, un sabiedrība tiks informēta par paredzamo būvniecību un saistībā ar to pieņemtajiem lēmumiem. Tomēr sabiedrības līdzdalība Būvniecības likumā netika paredzēta.

Ilgspējīgas būvniecības princips Būvniecības likumā iestrādāts, ievērojot ilgtspējības modeļa pamatnostādnes, kas formulētas tādos starptautiskajos dokumentos kā 1987. gadā publicētajā Pasaules vides un attīstības komisijas (Bruntlandes komisijas) ziņojumā “Mūsu kopējā nākotne”, 1992. gadā Riodežaneiro pieņemtajā ANO ilgtspējīgas attīstības Rīcības plānā 21. gadsimtam, 2001. gadā Gēteborgā formulētajā un vēlāk 2006. gadā precizētā ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, kā arī Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, uzsverot ilgtspējības attīstības elementu saglabāšanu ne vien dabiskās, bet arī pilsētas ekosistēmās⁶⁹. Minētā principa mērķis – veicināt tādu būvju radīšanu būvniecības procesā, kas nodrošinātu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu dzīves vidi, kā arī nodrošinās ar būvju funkcionēšanu nepieciešamo energoresursu pieejamību, būvējot ne tikai jaunas būves, bet arī, sekmējot esošo būvju izmantošanu un pielāgošanu tā, lai nodrošinātu vides prasību ievērošanu.

Vides pieejamības princips Būvniecības likumā paredzēts, ievērojot ANO 2006. gada Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām⁷⁰, tā mērķis – veicināt radīt būves, kā arī, pārbūvējot vai atjaunojot būves, tās pielāgot, lai vide būtu piemērota ikvienai personai – gan personām ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem (redzes, dzirdes, kustību vai garīga rakstura), gan arī gados vecākiem

cilvēkiem un cilvēkiem ar maziem bērniem.

Pēc Zolitūdes traģiskajiem notikumiem ar likumu „Grozījumi būvniecības likumā”⁷¹ būvniecības publiskā procesa regulējumā atgriežas sabiedrības līdzdalības princips, atbilstoši kuram Būvniecības likumā noteiktajos gadījumos tiek nodrošināta būvniecības ieceres publiska apspriešana.

Vairāku principu iekļaušana Būvniecības likumā tuvina būvniecības publisko regulējumu mūsdienīgam un modernam būvniecības procesa tiesiskajam regulējumam, jo, balstoties uz likumā minētajiem pamatprincipiem, ir saskatāms pamats konkrētu strīdu risināšanai un sabiedrības interešu aizsardzībai.

Secinājumi

1. Analizējot būvniecības tiesiskā regulējuma vēsturisko attīstību, redzams, ka būvniecības publiskā procesa principi veidojušies kopā ar valsts attīstību, apdzīvoto vietu un pilsētu attīstību, būvniecības publiskā procesa mērķa definēšanu.

2. No būvniecības ciešās saistības ar teritorijas plānošanu, vides aizsardzību, dabas resursu saglabāšanu un racionālu izmantošanu, reģionālās attīstības plānošanu, būvniecības un mājokļu attīstības politiku izriet būvniecības publiskā procesa pamatprincipi, kas saistīti ar sabiedrības un kaimiņu tiesību aizsardzību.

3. Tiesiskās domas attīstība par būvniecības publiskā procesa pamatprincipiem izvirzījusi arhitektoniskās kvalitātes principu, inženiertehniskās kvalitātes principu, atklātības principu, sabiedrības līdzdalības principu, ilgtspējīgas būvniecības principu, vides pieejamības principu pamatoti izvirzījusi par vadošajiem spēkā esošajā būvniecības publiskajā regulējumā.

4. Mūsdienās būvniecības tiesiskās kārtības radīšanā, izmantojot dažādo interešu svēršanu un maksimāli objektīvu izvērtēšanu, paturot prātā dažādu tiesiski regulējamu aspektu pakāpenisku pieaugumu, nākotnes virziens varētu būt vērsts uz būvniecības tiesiskā regulējuma veidojošo principu piramīdas paplašināšanos, kur vērā ņemami visu būvniecības procesā iesaistīto dalībnieku un ieinteresēto personu interešu tiesiskā regulējuma precīzāka formulēšana. Līdz ar to piemērotākais jaunu tiesisko risinājumu ceļš būtu – iespējami rēķināties ar visu iepriekš minēto personu interesēm, atzīstot tos par līdztiesīgiem būvniecības procesa dalībniekiem.

Atsauces

- ¹ Būvniecības likums. Latvijas Vēstnesis, 146, 30.07.2013.
- ² Pagaidu noteikumi par buhveezību un tās pahrwaldiscanas kahrtību. Valdības Wehstnesis, 1921. 15. jūnijs, nr.131., 1.-2. lpp.
- ³ Pārskats par iekšlietu ministrijas darbību. 1922. gads. Būvvaldes darbība 1922. gadā. Valdības Vēstnesis, 1923. 20. janvāris, 1. lpp.
- ⁴ Pirmās pilsētas, kas ieguva šādus būvnoteikumus, bija Sabile, Madona, Balvi, Dobeles, Jaunjelgava, Ventspils, Cēsis, Valmiera.
- ⁵ Obligatori noteikumi par skursteņu un citu dūmu vadu tīrīšanu Rīgā. Domes 1921. gada 17. februāra noteikumi. Valdības Vēstnesis, 1921. 18. aprīlis, nr.84, 3. lpp.
- ⁶ 1936. gadā Rīgas ģenerālplāns un pilsētas centrālās daļas detālplānojuma projekts tika iesniegts Ministru kabinetā. Tomēr minētie dokumenti netika apstiprināti. No: Rīgas pilsētas apstādījumu attīstības koncepcija. 32. lpp. Pieejams: [http://www.agenda21riga.lv/upload_file/apstadijumu\)koncepcija.doc](http://www.agenda21riga.lv/upload_file/apstadijumu)koncepcija.doc) [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī].
- ⁷ Noteikumi par lauku dzīves atjaunošanu: Valdības rīkojums. Valdības Vēstnesis, 1922. 11. aprīlis, nr.83., 1. lpp.
- ⁸ Sacensības noteikumi paraugu ēku izbūvei jaunsaimniecībās. Valdības rīkojums. Valdības Vēstnesis, 1922. 2. decembris, nr.272, 1. lpp.
- ⁹ Krastiņa A. Zemnieku celtnes Vidzemē 19. un 20. gs. Grām.: Arheoloģija un etnogrāfija. Rakstu krājums. V. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas izdevniecība, 1963., 183. lpp.
- ¹⁰ Jau 1922. gadā atsevišķu apdzīvotu vietu obligātajos noteikumos paredzēts, ka ēkas celšanai miestos vai apdzīvotās vietās ar miesta raksturu jāsaņem atļauja, pirms tam aprīnča valdei jāiesniedz lūgumraksts un plāns, jāsamaksā zīmognodoklis. No: Obligatori pagaidu noteikumi par būvēm Daugavpils aprīnķī. Valdības Vēstnesis, 1922. 5. maijs.
- ¹¹ Likums par administratīvām tiesām. Satversmes sapulces likums. Valdības Wehstnesis, 1921. 21. marts, nr.64., 1-2. lpp.
- ¹² Noteikumi par valsts, sabiedrisku un rūpniecības ēku būvju projektu sastādīšanu un apstiprināšanu. Valdības Vēstnesis. 1923. 26. aprīlis. Noteikumi par jaunbūvju un remontdarbu izvešanas un uzraudzības kārtību pie valsts, sabiedriskām un rūpniecības ēkām. Valdības Vēstnesis. 1923. 8. maijs, nr.96.

- ¹³ Ar 1922. gadu pēc atsevišķiem ministru kabineta izdotiem noteikumiem. No: Pārskats par iekšlietu ministrijas darbību 1922. gadā. Valdības Vēstnesis, 1923. 20. janvāris.
- ¹⁴ Pārskats par iekšlietu ministrijas darbību 1922. gadā. Valdības Vēstnesis, 1923. 20. janvāris.
- ¹⁵ Obligatoriošie pagaidu noteikumi par būvēm Daugavpils apriņķī. Valdības rīkojums. Valdības Vēstnesis, 1922. 5. maijs, nr.99., 1. lpp.
- ¹⁶ Piemēram, pieminēkļu aizsardzībai 1923. gada 26. jūnijā tika pieņemts likums, kam 1932. gadā pievienojās noteikumi par Pieminēkļu valdi un Folkloras krātuvi. No: Likumu un Ministru kabineta rīkojumu krājums, nr.27/84; 32/199; 32/200.
- ¹⁷ Likums par būvniecības pārzināšanu: LR likums, Likumu un ministru kabineta noteikumu krājums, 13. burtnīca, 1927. gads 20. jūnijs; ar tiem tiek atcelti Noteikumi par būvniecības un būvtehnikas lietu pārzināšanu.
- ¹⁸ Noteikumi par valsts, sabiedrisku un rūpniecības ēku būvju projektu sastādīšanu un apstiprināšanu. Valdības Vēstnesis, 1923. 26. aprīlis, nr.88., 1. lpp.; Noteikumi par jaunbūvju un remontdarbu izvešanas un uzraudzības kārtību pie valsts, sabiedriskām un rūpniecības ēkām. Valdības Vēstnesis, 1923. 8. maijs, nr.96.
- ¹⁹ Noteikumi Rīgas pilsētas administratīvās robežās ierīkojamām elektrības ietaisēm. Valdības Vēstnesis, 1934. 17. decembris, nr.286., 4.-6. lpp.
- ²⁰ Saistoši noteikumi par atklātu grāvju ierīkošanu, uzturēšanu un tīrīšanu Ainažu pilsētas administratīvās robežās. Valdības Vēstnesis, 1927. 8. februāris, nr.30., 1. lpp.
- ²¹ Saistošie noteikumi par skursteņu un citu dūmvadu slaucīšanu Talsos. Talsu pilsētas domes 1933. gada 8. maija sēde. Valdības Vēstnesis, 1934. 31. maijs, nr.118., 5. lpp.
- ²² Tieslietu ministra H. Apsīša runa radiofonā 1934. gada 13. jūlijā. Valdības Vēstnesis, 1934. 16. jūlijs, nr.155, 1. lpp.
- ²³ Talsu pilsētas pagaidu saistošie būvnoteikumi. Valdības Vēstnesis, 1925. 9. decembris, nr.276.; Obligatoriošie pagaidu noteikumi par būvēm Daugavpils apriņķī. Valdības Vēstnesis, 1922. 5. maijs, 1. lpp.
- ²⁴ 1928. gadā tika izdots Pilsētu zemju likums un Noteikumi pilsētu apbūves un izbūves plānu izstrādāšanai un izstrādāšanas kārtībai. 1923. gadā bija pieņemti vispārējie noteikumi par valsts, sabiedrisko

un rūpniecības ēku projektu izstrādāšanu un apstiprināšanu, bet 1927. gadā – likums par būvniecības pārzināšanu. 20. un 30. gadu mijā parādījās virkne noteikumu par atsevišķu celtņu tipu un ēku daļu izveidojumu.

- ²⁵ Zemkopības ministrs J. Kauliņš 1934. gadā norādīja, ka valstī veicināma ugunsdroša būvniecība visās dzīves nozarēs, izlietojot akmeņus, ķieģeļus, kaļķi, cementa izstrādājumus, proti, vietējos būvmateriālus. No: Zemkopības ministra J. Kauliņa runas radiofonā 1934. gada 15. jūnijā. Valdības Vēstnesis, nr.133., 2.lpp.
- ²⁶ Krastiņš J. Latvijas Republikas būvmāksla. Rīga: Zinātne,1992., 17.-18. lpp.
- ²⁷ Vecauces miesta obligatoriskie noteikumi. Valdības Vēstnesis, 1922. 10. maijs, nr.103., 5.l pp.; Saldus pilsētas obligatoriskie sanitārie noteikumi. Valdības Vēstnesis, 1923. 12. janvāris, nr.9., 5. lpp.; Saistošie noteikumi par sētu tīrību, samazgu bedru un cūku staļļu būvēm Valmieras pilsētā. Valdības Vēstnesis, 1925. 26. augusts, nr.189., 3. lpp.
- ²⁸ Vecauces miesta obligatoriskie noteikumi. Valdības Vēstnesis, 1922. 10. maijs, nr.103., 5. lpp.
- ²⁹ Obligatoriiski noteikumi par tirgoschanos ar gaļu, gaļas produktiem un gaļas tirgotawu eekahrtu Rigas juhŗmalas pilsētā. Waldibas Wehstnesis, 1921. 7. maijs, nr.100.
- ³⁰ Saistoši noteikumi par obligatorisku pievienošanas Rĩgas pilsētas sistemātiskās kanalizācijas tĩklam. Valdĩbas Vēstnesis. 1924. 13. novembris, nr.259., 2.-3. lpp.
- ³¹ Jelgavas būvnoteikumi, saistoši pilsētas administratĩvās robežās privātām personām, Jelgavas pašvaldĩbai un valsts iestādēm, ja nav paredzēti izņēmumi. Jelgavas pilsētas valdes 1934. gada 29. augusta sēdes noteikumi. Valdĩbas Vēstnesis, 1934. 4. decembris, nr.275., 2.-4. lpp.
- ³² Pilsētu pašvaldĩbas likums: LR likums. Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums, 18. burtnĩca, 1939. 12. jũlijs.
- ³³ Civillikums: Latvijas Republikas likums. Valdĩbas Vēstnesis, 1937. 20. februāris, nr.41.
- ³⁴ Civillikuma 1084. pants.
- ³⁵ Vispārĩgie būvdarbu noteikumi. Valdĩbas Vēstnesis, 1940. 6. februāris.
- ³⁶ Saistoši noteikumi par privātu būvdarbu uzsākšanu. Valdĩbas Vēstnesis, 1940. 6. februāris, nr.30., 1.-2. lpp.

- ³⁷ Ventspilī, Dobelē, Cēsīs, Madonā – 8 metri, Liepājā, Jelgavā, Daugavpilī, Kārsavā – 9 metri, Ludzā – 13 metri.
- ³⁸ Krastiņš J. Latvijas Republikas būvmāksla. Rīga: Zinātne, 1992., 69. lpp.
- ³⁹ Par būvniecības, būvindustrijas, arhitektūras un komunālās saimniecības jautājumos pieņemto republikas Valdības lēmumu un rīkojumu atzīšanu par spēku zaudējušiem: LR Ministru Padomes 1993. gada 22. aprīļa lēmums Nr.201. Pieejams: <http://www.akti.lv/naiser/text.cfm?key=0126041993042200201> [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁴⁰ Teritoriālpilnošana. Pilsētu un pagastu izbūve LBN 100. Arhitektūras un celtniecības ministrijas 1992. gada 28. decembra pavēle Nr.118. Ziņotājs, 1992. 31. decembris, nr.51.
- ⁴¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 19. novembra spriedums lietā Nr.2009-09-03, 16.1. punkts.
- ⁴² Teritoriālpilnošana. Pilsētu un pagastu izbūve LBN 100. Arhitektūras un celtniecības ministrijas 1992. gada 28. decembra pavēle Nr.118. Ziņotājs, 1992. 31. decembris, nr.51. Stājās spēkā 1992. gada 28. decembrī, zaudējis spēku 2006. gada 1. janvārī. 1. punkts.
- ⁴³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 19. novembra spriedums lietā Nr.2009-09-03, 16.1. punkts.
- ⁴⁴ Likums tika pieņemts bez debatēm. No: Latvijas Republikas 5. Saeimas sēdes 1995. gada 10. augusta stenogramma. Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_955/st1008.html [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁴⁵ Būvniecības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1995. 30. augusts, nr. 131.
- ⁴⁶ Grozījumi Būvniecības likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20. marts, nr. 44., 11. pants.
- ⁴⁷ Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos. Litvins G., Markovskis K., Renner E., u. c. Rīga: sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2008., 6. lpp.
- ⁴⁸ Meiere S. Par sabiedrības ietekmi uz publisko tiesību subjektiem un to lēmumiem. Latvijas Vēstnesis, 2001. 13. februāris, 2001. gada 20. februāris.
- ⁴⁹ Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi. Ministru kabineta 2004. gada 13. janvāra noteikumi Nr.34. Latvijas Vēstnesis, 2004. 30. janvāris, nr.16.

- ⁵⁰ Par pagasta pašvaldību: Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1990. 9. martā, nr.10, 4. panta ceturtdā daļa; Par pilsētu pašvaldību: Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās padomes un valdības Ziņotājs, 1990. 9. marts, nr.10.
- ⁵¹ Vispārīgie būvnoteikumi. Ministru kabineta 1997. gada 1. aprīļa noteikumi Nr.112. Latvijas Vēstnesis, 1997. 4. aprīlis, nr.88., 39. punkts.
- ⁵² Kūle L. Telpiskās attīstības veicināšana, veidojot kopīgu izpratnes telpu (COMMIN). II. Teritorijas plānošana Latvijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Latvia/LV_Planning_System_in_Latvian.pdf [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁵³ Būvniecības publiskās apspriešanas noteikumi; Ministru kabineta 1997. gada 2. septembra noteikumi Nr.309. LR Saeimas un MK Ziņotājs, 1997., nr.19.; Vides aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 15. novembris, nr.183.
- ⁵⁴ Par vides aizsardzību: LR likums. LR Saeimas un MK Ziņotājs, 1991. 29. augusts, nr.33. 5. panta 8 punkts (zaudējis spēku).
- ⁵⁵ Par būvniecības nacionālo programmu. Ministru kabineta 2002. gada 30. augusta rīkojums Nr.478. 1. punkts. Latvijas Vēstnesis, 2002. 04. septembris, nr.125.
- ⁵⁶ Steķe M. Klusa ainaviska pilsēta ģimenēm. Pieejams: <http://www.lanidalv.lv/information/press/archive/?id=45> [aplūkots 2013. gada 29. aprīlī].
- ⁵⁷ Īpaša ekonomiskā aktivitāte jau sākotnēji bija vērojama Liepājas, Ventspils, Rīgas rajonos un Jūrmalā. Būtiska būvniecības aktivitāte novērota Lapmežciemā, Apšuciemā, Plieņciemā, Mērsragā, Upesgrīvā, Kaltenē, Rojas pilsētā, Žocenē. No: Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017. gadam (informatīvā daļa) 1.1. punkts. Pieejams: <http://www.polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3634> [aplūkots 2018. gada 01. martā] 3.2. punkts, 3.3. punkts.
- ⁵⁸ Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017. gadam (informatīvā daļa) 1.1. punkts. Pieejams: <http://www.polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3634> [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁵⁹ Aizsargjoslu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 1997. 25. februāris, nr.56/57.; Latvijas Republikas 6. Saeimas ziemas sesijas

septītā (ārkārtas) sēde 1997. gada 5. februārī. Stenogramma. Pieejams: http://www.saeima.lv/steno/st_97/st0502.html [aplūkots 2018. gada 01. martā].

- ⁶⁰ Piemēram, 2002. gadā diskusijas izraisīja Aizsargjoslu likuma grozījumi par to, ka krasta kāpu aizsargjoslā nav pieļaujama jaunu ēku un būvju celtniecība, izņemot jau esošo ēku rekonstrukciju. Priekšlikums atbalstu neguva. No: Grozījumi Aizsargjoslu likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis 2002. 12. marts, nr.39.; Īvāns D. Spītības hronika. Pieejams: <http://www.ir.lv/2013/2/5/spitibas-hronika> [aplūkots 2013. gada 29. aprīlī]; Kārkliņa G. Mūsdienīga būvniecība roku rokā ar vēstures mantojumu. Pieejams: <http://www.mmp.multiprese.lv/index.php?n=588&a=8744> [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁶¹ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment. Pieejams: <http://www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁶² United Nations Conference on Environment&Development Rio de Janerio. Agenda 21. Pieejams: <http://www.sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> [aplūkots 2018. gada 01. martā].
- ⁶³ Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 26. aprīlis, nr.64.
- ⁶⁴ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23. oktobris, nr.308/312.
- ⁶⁵ Likums par vides aizsardzību: Latvijas Republikas likums. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1991. 29. augusts, nr.33/34.
- ⁶⁶ Būvniecības likums. Latvijas Vēstnesis, 146, 30.07.2013.
- ⁶⁷ Turpat.
- ⁶⁸ Turpat.
- ⁶⁹ Turpat.
- ⁷⁰ Turpat.
- ⁷¹ Grozījumi Būvniecības likumā. Latvijas Vēstnesis, 140, 18.07.2014. [aplūkots 2018. gada 01. martā].

Аннотация

Цель данной статьи – изучить эволюцию разработки принципов публичного процесса строительства. Автор показывает этапы формирования принципов публичного процесса строительства, а также отражает основные тенденции в будущем.

В процессе строительства имеется много интересов, которые вступают в конфликт и могут быть противоречивыми между собой. Прежде всего, есть интересы соседей, которые в основном связаны с вопросами частного права, и, во-вторых, с общественными или общими интересами, которые в основном связаны с правом на благоприятную среду. Целью публичного процесса строительства является защита этих интересов. В первые годы существования Латвийской Республики особое внимание было уделено строительному правовому регулированию, связанному с желанием создать систему, которая обеспечивает строительство в соответствии с заранее определенным планом и порядком и служит восстановлению национальной экономики после исторических потрясений. После восстановления независимости Латвийской Республики конструктивные принципы должны быть основаны на нормативных положениях и признаны в качестве инструмента, предусматривающего переход к осуществлению общественного публичного процесса строительства, уместного для западной юридической системы. Благодаря новому Закону о строительстве принципы строительства были «закреплены» в законе как правовые нормы, которые позволяют решать проблемы вовлеченных лиц в процессе строительства, а также вопросы соседства и охраны окружающей среды в соответствии с современными потребностями.